

DOMINKOVITS PÉTER | Emlékezés Horváth Zoltánra (1931–2012)

2012. január 13-án méltósággal viselt betegség után, életének 81. évében, családjá körében elhunyt a leghűségesebb város fáradhatatlan szolgája, a történettudományok kandidátusa, a Soproni Levéltár egykori igazgatója, dr. Horváth Zoltán.

Horváth Zoltán 1931. május 6-án született Somlószlósön. Szeretett városával intézményes kapcsolata iskoláztatásával kezdődött; 1943. november 1-jén a soproni Evangélikus Líceum diákja lett. A nagy múltú iskola után 1952-ben a Közgazdasági Egyetem, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának egyszakos történésze lett. 1956-ban kitűnő minősítéssel diplomázott. A levéltár szakot 1958–1961 között, már munka mellett végezte el. Első és egyetlen munkahelye a Soproni Levéltár, amelyben 1956-tól 1992-ig dolgozott, 1961-től több mint három évtizedig annak igazgatója volt. Ez az esztendő magánéletében is meghatározó változást hozott, feleségül vette hú társát, Nagy Anna tanítónőt. Két gyermekük pályaeorientációját a szülői minta is meghatározta, az 1962-ben született Zoltán ma informatikus, tanszékvezető egyetemi docens, míg az 1967-ben született László klasszika-filológus.

Horváth Zoltán levéltárosi, intézményvezetői időszaka a folyamatosan raktári gondokkal, gyakran létszámhiánnyal küzdő Soproni Levéltár életében a szakhivatalból tudományos intézménnyé válás periódusát jelentette. Az időszakról, a közel három évtized szakmai munkájáról, Horváth Zoltán nyugdíjba vonulása alkalmával, a Soproni Szemle 1992. évfolyamában részletesen beszámolt; egy későbbi interjúban az intézmény virágkorát 1968-tól jelezte. Intézményvezetőisége idején a levéltár iratállománya, dolgozói létszáma jelentősen gyarapodott; mindent elkövetett Sopron város és az egykori vármegye történetivé érett iratanyagának a megmentéséért, levéltári őrizetbe kerüléséért. A szűkös pénzügyi lehetőségek közepette infrastrukturális fejlesztéseket tett, így 1973–1975 között filmlaboratóriumot és könyvkötő műhelyt szerelt fel. Mindig elkötelezetten szállt síkra a helyi identitás, a történeti tudat megerősítéséért. A Soproni Levéltár egyedi gazdagságú iratanyagát, ezen keresztül a város történetét mind a város nagyközönsége, mind a diáksága számára kiállítások, speciális foglalkozások keretében tette ismertté. E folyamat első állomását az 1962-ben megrendezett megyetörténeti kiállítás jelentette. 1970-ben kezdődött el a megyeháza első emeletén az állandó kiállítási részleg kialakítása, ami 1973. július 1-jén nyílt meg. Ez évtől közel két évtizeden keresztül heti 2-2 órában helytörténeti szakkört vezetett általános- és középiskolások számára. Fontosnak tartotta a szakszerű várostörténeti alapokon nyugvó turisztikát, ezért idegenvezetők számára várostörténeti képzést tartott. Aktív, tevékeny résztvevője volt Sopron

város közéletének, legismertebb talán a városcímer vitájában való határozott részvétele, állásfoglalása volt.

Horváth Zoltán történetkutatói munkássága döntően a polgárosodás kori Sopronhoz, és a történeti vármegyéhez kapcsolódott. 1957-től publikált szaktanulmányokat országos és helyi szakmai folyóiratokban. Több évtizeden keresztül tagja volt a Soproni Szemle szerkesztőbizottságának, a város és társadalma polgárosodásáról szóló alapvető tanulmányainak jelentős része e folyóirat hasábjain jelent meg. Tudományos eredményei nyomán „A községi önkormányzat és a parasztság” témakörében írt egyetemi doktori disszertációját 1960 végén védte meg, 1964-ben országos tanulmánykötetben publikálta.

Három évtizeddel később, 1992-ben, kandidátusi fokozatot nyert, munkája 1993-ban „A soproni és sopronbánfalvi molnárcsaládok és malmaik története (1767–1950)” címmel jelent meg. Tudományos eredményei sorából ki kell emelni, hogy 1971-ben, a Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként az elsők között foglalkozott bécsi források alapján az 1921-es soproni népszavazás történetével. Legismertebb, kézikönyvként használt kötetei, az 1964-ben megjelent „Sopron és a megye múltja egykorú iratok tükrében” című, máig hiánypótló olvasókönyv, az 1976-ban napvilágot látott „A jobbágyvilág alkonya Sopron vármegyében”, valamint a címervita állásfoglalásának várostörténeti monográfiává érlelt kötetei: „Sopron város címerai a történelmi események háttérében” (1991), „Sopron

önkormányzatának jogai és címerai. Várostörténet (1277–2002)” (2002). Betegágyán Sopron vagyonos polgársága régóta tervezett nagymonográfiáját készítette

Horváth Zoltán történettudományi szakkikkeit, monográfiáit egyszerre jellemezte a források tisztelete, a filológusok precízisége, és Sopron, illetve a történeti Sopron vármegye iránti mély elkötelezettség. Ezen erények révén szakkikvei és kötetei az elkövetkező generációk számára is megkerülhetetlenek. Horváth Zoltán munkássága, életpályája példaként szolgálhat a ma nemzedékének is. Emlékét tisztelettel, szeretettel őrizzük.

RÉGÉSZET ÉS ANYAGI KULTÚRA

PÁSZTÓKAI-SZEŐKE
JUDIT

„Míg az anya fogy, a gyermek hízik. Mi az?” Gondolatok ókori nőkkel kapcsolatos társadalmi elvárásokról a scarbantiai borostyán guzsalyok kapcsán¹

Bevezetés

A Soproni Múzeum római kori leleteket bemutató termének ékességei az ókori Scarbantia temetkezéseiből származó borostyánkő faragványok, melyek közül különös figyelmet érdemelnek a vékony fémhuzalra húzott hengeres borostyánkő gyöngyökből álló, guzsalynak tartható pálcák (1. ábra).² Funkciójuk egyértelmű bizonyítéka egy bronz szobor kéztöredéke, melyben a borostyánguzsalyok formájával egyező, gombos végű botra tekerve előfonat látható.³

¹ Jelen dolgozat a IX. Nordic TAG 2007-es aarhusi (www.aal.au.dk/nordic-tag/forside/abstracts.pdf), valamint 2008-ban a XIth Seminar on Women's Studies in the Ancient World valenciai összejövetelén hangzott el, szövegét lásd Pásztókai-Szeőke, Judit: „*The mother shrinks, the child grows. What is it?*” The evidence of spinning implements in funerary context from Roman Pannonia. In: *Women and Clothing: Aspects of Female Identity in the Roman Empire and its Provinces. Proceedings of the XIth Seminar on Women's Studies in the Ancient World*. Szerkesztette Alfaro Giner, Carmen (megjelenés alatt). Magyarul 2007-ben Visegrádon a Fiatal Római Koros Régészek 2. Konferenciáján hangzott el.

² A scarbantiai borostyánkő guzsalyokra vonatkozóan lásd: Bella Lajos: Római borostyánkő leletek Sopronban. *Archeológiai Értesítő* [=Arch. Ért.] 15. 1895. 392–400; *idem*: Római leletekről Sopronban. *Arch. Ért.* 16. 1896. 255–259; Gottschalk, Raymund: Ein spätrömischer Spinnrocken aus Elfenbein. *Archäologisches Korrespondenzblatt* 26 1996. 483–500; Gömöri János: Amber artefacts and the relics of the Amber Road from the Roman period in Sopron. In: AMBERIF 2009, 16th Seminar, Gdańsk – Warsaw, March 14, 2009. Szerkesztette Kosmowska, Barbara/ Ceranowicz, Wiesław Gierlowski. Gdańsk – Warsaw 2009. 17–24.

³ Lásd Keune, J. B.: H. Lothringen. *Berichte der Römisch-Germanischen Kommission* 1912. Abb 112.